

UCHWAŁA NR X/100/2025
RADY MIASTA STAROGARD GDAŃSKI
z dnia 5 lutego 2025 r.

w sprawie ustanowienia roku 2025 Rokiem Rodziny Pillarów

Na podstawie art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zm.¹⁾) Rada Miasta uchwala, co następuje:

§ 1. Dla uczczenia 80. rocznicy śmierci Jana Pillara ustanawia się rok 2025 Rokiem Rodziny Pillarów.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Starogard Gdański.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Miasta
Starogard Gdański

Anna Benert

¹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2024 r. poz. 1572, 1907, 1940.

Uzasadnienie

Rodzina Pillarów mieszkała w Starogardzie od pokoleń. W roku 1880 Michał Pillar - mistrz murarski i ciesielski, objął po ojcu rodzinne przedsiębiorstwo budowlane. W 1884 r. na terenie zakupionego gruntu pomiędzy ulicą Skarszewską i Gimnazjalną wybudował piętrowy dom mieszkalny, w którym wychowało się kilka pokoleń Pillarów. Nieruchomość stoi do dnia dzisiejszego.

Jan Pillar - syn Michała, urodził się 10 lutego 1882 r. w Starogardzie. Z zawodu architekt, mistrz murarski, ciesielski, po przedwczesnej śmierci ojca został zmuszony do objęcia przedsiębiorstwa po ojcu. W trakcie swojej działalności sprowadził maszyny do obróbki drewna z napędem elektrycznym, przy czym zatrudniał ponad 100 osób. Wśród znanych obiektów zaprojektowanych przez Jana można wyróżnić kościół w Rytlu, w Wygodzie oraz liczne domy w Starogardzie. Ze wszystkich kościołów najważniejszym był kościół św. Wojciecha w Starogardzie, wybudowany na planie bazyliki świętych Piotra i Pawła w Rzymie.

Pierwsza wojna światowa rzuciła go na front, z którego powrócił szczęśliwie. Jan Pillar prywatnie był szczęśliwym ojcem trzech synów: Franciszka, Artura i Zygmunta oraz dwóch córek Haliny i Marii. Swoje dzieci wraz z żoną Marią wychował na gorących patriotów.

Jako działacz społeczny był zaangażowany w dzieło odrodzenia Polski jeszcze przed decyzjami traktatu wersalskiego dotyczącymi Pomorza. Jego pasją było organizowanie pomocy ludziom ubogim i pokrzywdzonym przez los. Był organizatorem i pierwszym komendantem Straży Obywatelskiej w Starogardzie. Budował kolejne gmachy i obiekty – gmach starostwa w Gniewie, kilka mostów na rzekach Wierzycy i na Czarnej Wodzie oraz kościół w Pinczynie. Ponadto, w Hallerowie i w Wielkiej Wsi wybudował wille dla generała Józefa Hallera a w Helu, przy latarni morskiej, łazienki dla Związku Eksploatacji Wybrzeża Polskiego. Z generałem Hallerem – człowiekiem legendą na Pomorzu – wiązała go głęboka przyjaźń, a sam generał odwiedzał Starogard zarówno oficjalnie jak i prywatnie.

W listopadzie 1921 r. w związku z przeprowadzeniem wyborów do Rady Miejskiej i Magistratu starogardzkiego Jan Pillar został na wiele lat członkiem Magistratu. Pełnił funkcję radnego miejskiego i członka rady parafialnej. Od lutego 1922 r. został prezesem straży pożarnej, która nie tylko gasiła pożary, ale organizowała życie kulturalne i prace pożyteczne. W okresie międzywojennym działał społecznie w mieście, był m.in. komisarzem Pomorskiej Izby Rzemieślniczej, prezesem Związku Pracodawców, członkiem Rady Nadzorczej Banku Ludowego, a w 1921 r. został "królem kurkowym" i wiceprezesem Zarządu Bractwa Strzeleckiego.

Wybuch wojny był katastrofą dla Pillarów. Rodzinę pozbawiono domu i przedsiębiorstwa, które przejął niemiecki *trühhänder*. Pozbawieni dachu nad głową korzystali z pomocy rodziny i byłych pracowników przedsiębiorstwa. Jan Pillar został wielokrotnie aresztowany i przetrzymywany, gdyż zaangażował się w działania patriotyczne. Został Mężem zaufania konspiratorów Tajnej Organizacji Wojskowej „Gryf Pomorski”, której struktury istniały także w powiecie starogardzkim. W dniu 15 czerwca 1944 r. został aresztowany przez gestapo i skierowany do obozu Stutthof, w którym w dniu 10 grudnia 1944 r. zmarł w wyniku skrajnego wyczerpania.

Artur Pillar urodzony w 1915 r. swoją młodość także poświęcił walce o wolność ojczyzny. Był zaangażowany w ruch konspiracyjny. Jako funkcjonariusz Tajnej Organizacji Wojskowej „Gryf Pomorski” pod ps. "Rak" został komendantem powiatowym organizacji. Rozbudowywał struktury TOW "Gryf" w Starogardzie i powiecie starogardzkim. Organizował pomoc rodzinom więźniów obozów koncentracyjnych, jeńców wojennych oraz pomordowanych Polaków. Ponadto utrzymywał kontakty z innymi organizacjami i oddziałami partyzanckimi.

W październiku 1943 r. Artur Pillar został aresztowany przez gestapo. Początkowo przesłuchiwany w areszcie w Starogardzie, następnie w Gdańsku, po czym został przewieziony do obozu w Stutthof. Tam przebywał do czasu ewakuacji więźniów do Szwecji. Pomimo młodego wieku i zapewnienia odpowiedniej opieki medycznej zmarł w dniu 19 maja 1945 r. Pochowany został na cmentarzu w Malmö, a trzy lata później został nieoczekiwanie ekshumowany z grupą francuskich lotników do Francji. Do dzisiejszego dnia rodzinie nie udało się ustalić miejsca nowego pochówku.

W dokumentach podpisanych przez sturmbanführera SS, Jana Pillara i jego syna Artura scharakteryzowano jednoznacznie: „zawzięci Polacy; zostaną umieszczeni w obozie koncentracyjnym”.

Rodzina Pillarów jest wzorem cnót obywatelskich i może być wzorem dla każdego, szczególnie dla działaczy samorządowych.

W związku z obchodzoną w dniu 10 grudnia 2024 r. 80. rocznicą śmierci Jana Pillara, chcąc zachować pamięć o rodzinie Pillar, Komisja Edukacji Rady Miasta Starogard Gdański zawnioskowała o podjęcie uchwały upamiętniającej starogardzkich bohaterów.

W związku z ustanowieniem roku 2025 Rokiem Rodziny Pillarów planuje się podjęcie szeregu działań edukacyjnych i społecznych, promujących rozbudzenie zainteresowań mieszkańców historią lokalną upamiętniającą rodzinę Pillarów.